

VIII. ОБЩЕСТВЕН ПРОДУКТ И НАЦИОНАЛЕН ДОХОД

Общественият продукт и националният доход са изчислени на основа данните от годишните счетоводни отчети на предприятията и стопанските организации, като е спазено основното положение, че те се създават в материалното производство. Към сферата на материалното производство са отнесени следните отрасли на народното стопанство: промишленост, строителство, селско стопанство, горско стопанство, транспорт, съобщения, търговия, материално-техническо снабдяване и изкупуване и други отрасли на материалното производство. Данъкът върху оборота е показан по мястото, където общественият продукт и националният доход са реализирани.

Към отрасъл „Промисленост“ е отнесена промишлената дейност на промишлените предприятия, обособени на самостоятелен баланс, помощните промишлени дейности към останалите предприятия и организации и дейността на частните занаятчии.

Към отрасъл „Строителство“ е отнесена строителната дейност на строителните организации, както и дейността на инвеститорите, строящи по стопански начин (включително строителната дейност на населението, извършвана по стопански начин). Към този отрасъл се отнася и дейността на проектантските организации, обслужващи строителството, резултатите геологопроучвателни работи и инвеститорският контрол. От 1970 г. са включени и безрезултатните геологопроучвателни работи.

Към отрасъл „Селско стопанство“ до 1969 г. включително е отнасяна дейността за производството на продукти в резултат от отглеждане на растения и животни. От 1970 г. отрасълът включва и услугите от селскостопански характер, свързани с обработката и напояването на земята, засяването, отглеждането и прибирането на реколтата.

В отрасъл „Транспорт“ до 1969 г. включително е отнасяна само дейността на товарния транспорт, а в отрасъл „Съобщения“ – съобщенията, обслужващи материалното производство. От 1970 г. по практически съображения, в тези отрасли са включени и дейностите на пътническия транспорт и непроизводствените съобщения.

В отрасъл „Търговия, материално-техническо снабдяване и изкупуване“ са отнесени следните видове дейности: търговия на едро, търговия на дребно, обществено хранене (включително столовете), външна търговия, материално-техническо снабдяване и изкупуване на селскостопански продукти.

В „Други отрасли на материалното производство“ до 1969 г. включително са отнасяни добитите от населението диворастящи плодове, билки, дърва за горене и строителни материали; любителският лов и риболов; домашна преработка на мляко и грозде; издателската дейност; киностудията и изкупуването на вторични суровини от населението. От 1970 г. в този отрасъл са включени и дейностите на населението по месодобива, консервирането на плодове и зеленчуци (без туршиите), производството на сапун и шевът на облекло и жилищен текстил в домашното стопанство, както и дейностите на предприятията за изкупуването на вторични суровини от предприятията, учрежденията и организациите.

Натрупването се определя като сума от прираста (увеличението или намалението) на основните фондове, оборотните фондове, резервите и запасите на държавните и кооперативните предприятия, учреждения, организации и населението.

Фонд потребление, включва стойността на материалните блага, потребени от населението и друго потребление.

Потреблението на населението се подразделя на две основни групи: лично потребление и предмети за потребление (без тези за лично потребление), потребени чрез предприятия, учреждения и организации по културно-битовото и социалното обслужване на населението.

Личното потребление включва потребени от населението хранителни и нехранителни продукти както купени от държавната и кооперативната търговия, общественото хранене и свободните кооперативни пазари, така и продуктите, получени от населението като трудово възнаграждение от ТКЗС и от помощните и частните стопанства. Освен това в личното потребление се включва амортизацията (годишното изхабяване) на жилищния фонд, потреблението на електроенергия, вода и пара от населението и предмети за потребление, получени в натура от предприятия, учреждения и организации. От 1970 г. тук се включва и цялата стойност на услугата, оказана на населението от пътническия транспорт и непроизводствените съобщения.

Предметите за потребление (без тези за лично потребление), потребени чрез предприятията, учрежденията и организацията по културно-битовото и социалното обслужване на населението включват всички материални разходи (без амортизацията на обществения жилищен фонд), направени от предприятията на жилищно-комунално стопанство, просвета, изкуство и култура и на здравоспазването, а до 1969 г. включително – и материалните разходи на пътническия транспорт и непроизводствените съобщения.

Всички стойностни показатели са дадени по цени на съответната година.

Абсолютните величини за обществения продукт, националният доход и фонд потребление, както и за производните от тях показатели (на човек от населението, структури, разлагане на прираста по фактори и др.) от 1970 г. се различават по обхват от абсолютните данни за същите показатели на предходните години, поради разширяване на дейностите, отнесени в сферата на материалното производство. От 1977 г. амортизационните отчисления са по нови амортизационни норми. Вследствие на това амортизацията, като елемент на материалните разходи, завишава общия им обем и намалява размера на произведения национален доход.

През 1977 г. предприятията, учрежденията и организацията преизчислиха основните си фондове по съвременна стойност.

До 1972 г. размерът на осигурителните вноски, които стопанските организации внасят в Държавно обществено осигуряване върху изплащаното трудово възнаграждение е 12,5 на сто, от 1973 г. до 1979 г. – 20 на сто, а от 1. 10. 1979 г. за промишлените стопански организации и от 1.01.1980 г. за останалите стопански организации – 30 на сто. От 1.11.1979 г. се увеличиха заплатите и другите доходи на трудещите се и цените на едро и дребно се приведеха в съответствие с обективните условия за развитие на икономиката и повишаване на нейната ефективност. Вследствие на това през 1973 г. в сравнение с 1972 г., през 1979 г. в сравнение с 1978 г., през 1980 г. в сравнение 1979 г. работната заплата, осигурителните вноски, данъкът върху оборота и други елементи на националния доход завишават своя обем. Някои от измененията на обемите на елементите оказват влияние за завишаване размера на националния доход по цени на съответната година.

Структурите и верижните индекси на обществения продукт, националният доход и използвания национален доход са изчислени до 1962 г. включително по съпоставими цени 1957 г., след 1962 г. – по цени на 1.01.1962 г., след 1971 г. – по цени на 1.01.1971 г. и след 1980 г. – по цени 1. 01. 1982 година.

До 1962 г. базисните индекси са изчислени от обемите по цени от 1957 г., а след 1962 г. са свързани верижно с изчислените индекси.

Верижните индекси (1970 г. към 1969 г.) са изчислени от съпоставими обемите, като 1969 г. е приведена в съпоставимост с 1970 година. Всички индекси за 1970 г., изчислени при съответните години, приети за база, са получени чрез верижно обвързване с индекс на 1970 г. към 1969 година. Индексите 1977 г. към 1976 г. са изчислени от съпоставими обемите, като е отстранено влиянието на новите амортизационни норми и възстановителната стойност на основните фондове.

Националният доход на 100 лева основни производствени фондове е изчислен от съпоставими обемите – национален доход по съпоставими цени 1982 г. и основни фондове по първоначална стойност (данните за основните фондове за 1975 , 1976 и 1977 г. са коригирани през 1977 г. по съвременната им стойност).

Структурата на абсолютния ежегоден прираст отразява значението на интензивния и екстензивния фактор за създаването на всеки 100 лв. абсолютен прираст на произведения национален доход.

Влизането в сила на плановото изменение на цените на едро през 1982 г. и осмата петилетка, както и уеднаквяването на плановата и отчетната методология наложиха някои промени. По новите съпоставими цени на 1. 01. 1982 г. бяха преизчислени някои стойностни обемите, използвани за определяне на структури и индекси. В общата продукция на промишлеността и обществения продукт от 1980 г. не е включен вътрешният оборот. Поради това се измениха някои структури и индекси, публикувани в „Статистически годишник на НР България“ – 1981 и 1982 година.